

Curriculum Bart Verschaffel

Bart Verschaffel (Eeklo, °1956) studeerde Wijsbegeerte (1974-1978, KU Leuven); hij behaalde het Diploma van Middeleeuwse Studies (1978- 1980, KU Leuven) en het doctoraat wijsbegeerte met als proefschrift: “Tonen, wijzen, tekst. Over historisch realisme en historische intelligibiliteit”, (1985, KU Leuven, grootste onderscheiding, promotor: Herman Roelants)

Bart Verschaffel was werkzaam als assistent wijsbegeerte aan de KU Leuven (1978-1985), en als docent aan de Sociale Hogeschool te Heverlee (Leuven) (1986-1990); Deeltijds hoofddocent Semiotiek U.I.A. (1989-2008); Hoogleraar EHSAL Brussel (1990-2004); Deeltijds docent Cultuurfilosofie aan de afdeling ASRO, Fac. Toeg. Wet. KU Leuven. (1993 – 2002), en Gastdocent aan de Rijksacademie Amsterdam (1994 -1998). Hij is verbonden aan de Vakgroep Architectuur & Stedenbouw UGent als deeltijds hoofddocent (1992); halftijds hoofddocent (1998); voltijds hoogleraar (2004) en gewoon hoogleraar (2009-). Vakgroepvoorzitter van 2004 tot 2010.

Bart Verschaffel is directeur van GUST (Ghent Urban, Studies Team).

Bart Verschaffel doceert architectuurtheorie en architectuurkritiek, en publiceert voornamelijk op het gebied van de cultuurfilosofie, de architectuur- en kunsttheorie, en de esthetica. Belangrijkste monografische publicaties: *De glans der dingen. Studies en kritieken over kunst en cultuur* (Mechelen, 1989); *Figuren/essays* (Leuven/Amsterdam, 1995); *Architecture is (as) a gesture* (Luzern, 2001); *Architektur als Geste* (Luzern, 2001); *Van Hermes en Hestia. Teksten over architectuur* (Gent, 2006, 2010²). Hij publiceerde ook over de genres in de schilderkunst (*Essais sur les genres en peinture. Nature morte, portrait, paysage*, 2007) en over kunstenaars zoals Giambattista Piranesi, Antoine Wiertz, Henri De Braekeleer, James Ensor, Giorgio De Chirico, René Magritte, Balthus, On Kawara, Bill Viola, Jan Fabre, Jan Vercruyse, Thierry De Cordier, Wim Delvoye en Walter Swennen. Voor de BRTN heeft hij de research en het scenario geleverd van een reeks kunstdocumentaires, gerealiseerd door Jef Cornelis: „Dames en heren, Jan Fabre!” (1990); „The Music Box: De Braekeleer, Ensor, Magritte, Vercruyse” (1993); „Les Vacances de Monsieur Mag (René Magritte)” (1994) ; „C’est moy que je peins. Thierry De Cordier/Antoine Wiertz” (1995); „Een weekend met Mijnheer Magritte” (de amateurfilmmpjes van René Magritte) (1997). Bart Verschaffel was verantwoordelijk voor het luik „Vertoog & Literatuur” van het programma Antwerpen 93 Culturele Hoofdstad. In 2008/9 was hij medecurator van de tentoonstelling „Piranesi. De prentencollectie van de Universiteit Gent” (MSK/Gent); in 2013 mede-curator van de tentoonstelling “b0b Van Reeth. Architect” in BOZAR.

Promotorschap doctoraten

- Dirk De Meyer, *Johann Santini Aichel. Architectuur en ambiguïteit* (1998, TU Eindhoven) (co-promotor)
- Yves Schoonjans, *Het 19e-eeuws eclectisch discours. Maatschappelijke en architecturale strategieën voor het omgaan met veelheid en verscheidenheid* (2001, UGent),
- Maarten Delbeke, *La fenice degl’“ingegni. Een alternatief perspectief op*

Gianlorenzo Bernini en zijn werk in de geschriften van Sforza Pallavicino, (2001, UGent)

• Sven Sterken, *Iannis Xenakis, ingénieur et architecte. Une analyse thématique de l'oeuvre* (2004, UGent)

• Wouter Davidts, *Bouwen voor de kunst. Museumarchitectuur van Centre Pompidou tot Tate Modern* (2003, UGent)

• Wim Nijenhuis, *Een wolk van duister weten. Geschriften over Stedenbouwgeschiedenis* (2003, TU Eindhoven) (co-promotor)

• Lionel Devlieger, *Benedetto Varchi on the Birth of Artefacts. Architecture, Alchemy and Power in Late- Renaissance Florence* (2005, UGent)

• Rajesch Heynicks, *Meetzucht en mateloosheid. Kunst, religie en identiteit in Vlaanderen tijdens het interbellum* (2005, KU Leuven) (co-promotor)

• Andrew Leach, *Choosing History. A Study of Manfredo Tafuri's Theoretisation of Architectural History Research*, (2006, UGent)

• Bruno Notteboom, *Ouvrons les Yeux! Stedenbouw en beeldvorming van het landschap in België 1890-1940* (2009, UGent) (co-promotor)

• Maarten Van den Driessche, *De architectuur van het schoolcomplex in de Belgische context (1842-1972). Kritische analyse en interpretatie van het scholenbouwdiscours, van de iconografie van het schoolgebeuren en van het architectuurontwerp*, (2009, UGent)

* Maarten Liefoghe, *De monografische factor: theoretische en architecturale aspecten van kunstenaarsmusea*, (2013, UGent)

Onderscheidingen

Laureaat van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen en Kunsten (1988)

Cultuurprijs van de Vlaamse gemeenschap: Kunstcritiek (2002)

Gewoon lid van de Koninklijke Vlaamse Academie van België – Klasse van de Kunsten (2010-).

Bibliografie 1984 – 2010

Zie: <https://biblio.ugent.be/person/801000830318>

2013

* Verschaffel, Bart. 2013. "The Depiction of the Worst Thing: On the Meaning and Use of Images of the Terrible." *Image & Narrative* 14 (3): 5-18.

* Verschaffel, Bart. 2013. "Harigheid: Over Lijnen En Gezichten, Patronen En Maskers in De Tekeningen Van Elly Strik." *De Witte Raaf* (166): 6-7.

* Verschaffel, Bart. 2013. "Bob Van Reeth as Designer: On the Importance of Complexity and a Sense of the Elementary." In *Bob Van Reeth: Architect*, ed. Christophe Van Gerrewey, Bart Verschaffel, and Birgit Cleppe, 51-57. Brussels: A+ Editions/BOZAR BOOKS.

* Verschaffel, Bart. 2013. "105 Years Later: The Belgian Pavilion." In *Common Pavilions: the National Pavilions in the Giardini of the Venice Biennale in Essays and Photographs*, ed. Roger Diener, 23-26. Zurich, Switzerland: Scheidegger & Spiess.

Van Gerrewey, Christophe, Bart Verschaffel, and Birgit Cleppe. 2013. *Bob Van Reeth: Architect*. Brussels, Belgium: A+ Editions / Bozar Books.

* Verschaffel, Bart. 2013. "Reading Rem Koolhaas." Ed. Maarten Delbeke. *Architectural Histories* 1 (1): 1-3.

* Verschaffel, Bart. 2013. "Simply Good." *Oase* (90): 45-47.

- * Verschaffel, Bart. 2013. "Gewoon Goed." *Oase (delft)* (90): 124-126.
- * Verschaffel, Bart. 2013. "Verschrikkelijke Beelden: Over De Voorstelling Van Het Ergste." *De Witte Raaf* 27 (162): 1-4.

2012

- * Verschaffel, Bart. 2012. "The Meanings of Domesticity." In *The Domestic Space Reader*, ed. Chiara Briganti and Kathy Mezei, 153-156. Toronto: University of Toronto Press.
- * Verschaffel, Bart. 2012. "Art in (and of) Architecture: Autonomy and Medium." In *The SAGE Handbook of Architectural Theory*, ed. C Greig Crysler, Stephen Cairns, and Hilde Heynen, 165-176. London, UK: Sage Publications.
- * Verschaffel, Bart. 2012. "Tempus Ridendi?" In *Wim Delvoye: Introspective*, 225-256. Brussel: Mercatorfonds.
- * Verschaffel, Bart. 2012. "Overall, Het Lichaam." In *3rd Triennial of Contemporary Art, Fashion and Design "Superbodies"*, ed. Pieter T' Jonck, 108-112. Hasselt: Stad Hasselt.
- * Verschaffel, Bart. 2012. "(Sacred) Places Are Made of Time: Observations on the Persistence of the Sacred in Categorizing Space in Modernity." In *Loci Sacri: Understanding Sacred Places*, ed. Thomas Coomans, Herman De Dijn, Jan De Maeyer, Rajesh Heynickx, and Bart Verschaffel, 9:48-55. Leuven, Belgium: Leuven University Press.
- * Verschaffel, Bart. 2012. "D' Ici Au Ciel (et Retour)." In *Jan Fabre: Les Années De l' Heure Bleue = the Years of the Hour Blue*, ed. Joke De Vos, 207-217. Milano, Italy: Silvana Editoriale.
- * Verschaffel, Bart. 2012. "Loci Sacri: Understanding Sacred Places." *KADOC Studies on Religion, Culture and Society*. Leuven, Belgium: Leuven University Press.
- * Verschaffel, Bart. 2012. "Sans Issue: over De Voorstelling Van De Ruimte Bij Dirk Braeckman." *De Witte Raaf* (158): 12-13.
- * Verschaffel, Bart. 2012. "The World of the Landscape." Ed. Sofie Verraest, Bart Keunen, and Sofie Bollen. *Clweb-comparative Literature and Culture* 14 (3): 1-9.
- * Verschaffel, Bart. 2012. "Face/Façade: Van Gevels En Gezichten." *Dietsche Warande En Belfort* 157 (1): 74-83.

2011

- * Verschaffel, Bart. 2011. "(Out of) the Box: Het Begin Van De Architectuur Volgens Jeroen Van Bergen/ (Out of) the Box: the Beginning of Architecture According to Jeroen Van Bergen." In *Jeroen Van Bergen*, ed. Ineke Kleijn, 4-15. Maastricht, Nederland: Bonnefantenmuseum Maastricht.
- * Verschaffel, Bart. 2011. *De Zaak Van De Kunst: over Kennis, Kritiek En Schoonheid*. Gent: A&S/books.
- * Verschaffel, Bart. 2011. "Overzichten: De Keyser / Tuymans, Brussel, 2011." *De Witte Raaf* 26 (151): 12-13.
- * Verschaffel, Bart. 2011. "'De Dieren Zullen Het Theater Redden': De Eerste Theatervoorstellingen Van Jan Fabre (1980-1984)." *Etcetera (wommelgem)* 29 (126): 52-57.
- * Verschaffel, Bart. 2011. "Rome Als Stadslandschap, En Zijn Bewoners: De Functie En Betekenis Van De Staffage in De Prenten Van Giambattista Piranesi." *De Witte Raaf* (152): 9-13.

2010

- * Verschaffel, Bart. 2010. "Over De Publieke Ruimte Als Politieke Ruimte, En Het Publiek Karakter Van De Kennis En Het Onderwijs." In *De Publieke Betekenis Van Pedagogisch Denken En Handelen: Bijdragen Aan De Veertiende Pedagogendag*, ed. Stefan Ramaekers, Thomas Storme, Pieter Verstraete, and Joris Vlieghe, 15-23. Amsterdam, Nederland: SWP.
- * Verschaffel, Bart. 2010. "Gotiek Als Statement." In *Knockin' on Heaven's Door / Wim Delvoye*, 23-37. Brussels; Tielt, Belgium: BOZAR; Lannoo.

- * Verschaffel, Bart. 2010. "Raden Naar De Toekomst Van De Bibliotheek." In *De Architectuur Van Kennis: De Bibliotheek Van De Toekomst = The Architecture of Knowledge: the Library of the Future*, ed. Huib Haye van der Werf, 84-95. Rotterdam, Nederland: NAI Publishers.
- * Verschaffel, Bart. 2010. "Biënnale Van Venetië: Het Belgisch Paviljoen: Zone of Urgency." In *Kunstkritiek: Standpunten Rond Beeldende Kunst Uit België En Nederland in Een Internationaal Perspectief (1985-2010)*, ed. Laurens Dhaenens and Hilde Van Gelder, 233-237. Tiel: Lannoo Campus.
- * Verschaffel, Bart. 2010. "De Zaak Van De Kritiek." In *Kunstkritiek: Standpunten Rond Beeldende Kunst Uit België En Nederland in Een Internationaal Perspectief (1985-2010)*, ed. Laurens Dhaenens and Hilde Van Gelder, 105-110. Tiel: Lannoo Campus.
- * Verschaffel, Bart. 2010. *Een God Is Vele Dieren: Essays over Het Werk Van Jan Fabre (1988-2010)*. Antwerpen: Meulenhoff/Manteau.
- * Verschaffel, Bart. 2010. *Van Hermes En Hestia: Over Architectuur*. 2e vermeerderde uitgave. Gent: A&S Books.
- * Verschaffel, Bart. 2010. "The Trophy Figure in the Work of Giorgio De Chirico (and Piranesi)." *Journal of Architecture* 15 (3): 335-356.
- * Verschaffel, Bart. 2010. "'M. Wiertz Se Créa Un Musée' : Kunst En Politiek in Het 'Geval' Antoine Wiertz (1806-1865)." *De Witte Raaf* 24 (144): 11-19.
- * Verschaffel, Bart. 2010. "Ver Voorbij De Deconstructie: De Architectuuropvatting Van Office Kersten Geers David Van Severen." *De Witte Raaf* 25 (148): 7-10.

2009

- * Verschaffel, B. & Van Den Driessche, M. (2009). De wereld op en rond het Schereplein. In: Kupers, T., Jap Sam, E. & Linders, J. eds. *De Wereld op Zuid : bouwen aan een brede school*. Jap Sam Books, pp.126-131.
- * Schneider-Speller, M. & Verschaffel, B. (2009). *Jan Fabre in the Grand-Duchy of Luxemburg 1994-2009*. Beaumontpublic Gallery, 114 p.
- * Verschaffel, B. (2009). Over de publieke ruimte als politieke ruimte en het publieke karakter van kennis en onderwijs. *DE WITTE RAAF*, 24(142) 22-23.
- * Verschaffel, B. (2009). On art and/or architecture being an obstacle. In: Leach, A. & Macarthur, J. eds. *Architecture, Disciplinarity, and the Arts*. A&S/books, Gent, pp.17-26.
- * Verschaffel, B. (2009). Het binnen buiten de wereld : over het interieur als architecturaal principe. In: Humblet, S. ed. *Citygraphy 2*. Efemera vzw., Brussel, pp. 6-19.
- * Verschaffel, B. (2009). Kunstenaar zijn is ook een kunst : over het 'eerste werk' en het 'oeuvre'. *DE WITTE RAAF*, 24(140) 1-2.
- * Verschaffel, B. (2009). Merkwürdigliebe/Strangelove/Dr.Seltsam. In: *Jan Fabre : from the cellar to the attic, from the feet to the brain*. KUB Kunsthaus Bregenz., pp.77-84.
- * Verschaffel, B. (2009). Tot tranen bewogen : over emotie, retoriek, en Bill Viola. In: Verminck, M. ed. *Onheil, pijn, bloed : voorstellingen van lijden*. UGent, A&S/books, Gent, 121-142.
- * Verschaffel, B. (2009). Semi-public spaces : the spatial logic of institutions. In: Geenens, R. & Tinnevelt, R. eds. *Does truth matter? : democracy and public space*. Springer, pp.133-146.
- * Verschaffel, B. (2009). *Geen glorie zonder tragiek! : over de trofeefiguur in het oeuvre van Giorgio De Chirico (en Piranesi)*. Vereniging Vlaamse Leerkrachten vzw, 24p.

2008

- * Verschaffel, B. (2008). Over goden gesproken. *DIETSCHE WARANDE EN BELFORT*, 153(3) 437-441.
- * Verschaffel, B. (2008). Het stilleven revisited : over de tentoonstelling 'Die Magie der Dinge'. *DE WITTE RAAF*, 23(135) 15-17.
- * Verschaffel, B. (2008). Geen glorie zonder tragiek! : over de trofeefiguur in het oeuvre van Giorgio De Chirico (en Piranesi). *DE WITTE RAAF*, 22(132) 5-12.
- * Verschaffel, B. (2008). De werkwijze van Jan De Cock. *DE WITTE RAAF*, 22(131) 25.

- * Delbeke, M., De Meyer, D., Rogiers, B. & Verschaffel, B. eds. (2008). *Piranesi : de prentencollectie van de Universiteit Gent*. MSK & A&S/books, Gent, 228 p.(ISBN: 9 789076 714004).
- * Verschaffel, B. (2008). Piranesi's Carceri: een post-scriptum (met beeldkatern). In: *Piranesi. De prentencollectie van de Universiteit Gent*. A&S/books - MSK Gent., pp.173-190.
- * Verschaffel, B. (2008). Onbekende tekeningen van Charles-Louis Clérisseau en Giambattista Piranesi in het 'Album Goetghebuer'. In: *Piranesi. De prentencollectie van de Universiteit Gent*. A&S/books - MSK Gent., pp.199-203.
- * Verschaffel, B. (2008). Over Europa als Idee en de nadelen van de realiteit. *STREVEN*, 75(6) 506-512.
- * Verschaffel, B. (2008). Fatale waarheid. Bemerkingen bij het esthetisch oordeel en de schoonheidservaring. In: *Over Schoonheid*. A&S/books, Gent, pp.75-88.
- * Verschaffel, B. (2008). Reflections on the New School. *Architecture bulletin (Rotterdam)*, 2008 no 4: 31-38.
- * Verschaffel, B. (2008). An experiment in exhibition display: the museum as 'teatro della memoria' and the re-use of chronology as a critique of aestheticism in the exhibition of the Herbert Collection, Graz 2006. In: *Szenografie in Ausstellungen und Museen III. Raumerfahrung oder Erlebnispark. Raum-Zeit / Zeit-Raum*. Klartext, 162-169.

2007

- * Verschaffel, B. (2007). What can we expect from cultural planning. In: *ECCM Symposium 2007 : Productivity of culture*, Athens, Greece, 2007-10-17. Fischer, H. ed. Poiein kai Pratein.
- * Verschaffel, B. (2007). Omzien naar 'choses plus apparentes que les paroles' : TJ Clark over Nicolas Poussin. *DE WITTE RAAF*, 21(125) 9-11.
- * Verschaffel, B. (2007). De lokroep van het beeld : René Magritte en de s/Irène. In: *De macht van de sirene : kennis en verleiding in de moderniteit*. Academia Press ; 81-102.
- * Chatel, G., Van Den Driessche, M., Van Gerrewey, C., Vanmeirhaeghe, T. & Verschaffel, B. (2007). *School als ontwerpogave*. <http://dx.doi.org/1854/13071>.
- * Verschaffel, B. (2007). *Essais sur les genres en peinture. Nature morte, portrait, paysage*. La Lettre Volée, Brussel, 112p.

2006

- * Verschaffel, B. (2006). Material surplus : the working of the abject in Toussaint van Boelare's 'Het Gesprek in Tractoria' and 'De Dode Die Zich Niet Verhing'. *SPIEGEL DER LETTEREN*, 48(2) 163-171. <http://dx.doi.org/10.2143/SDL.48.2.2019425>.
- * Verschaffel, B. (2006). Ontdekt in de handschriftenzaal : de Piranesi-collectie. *OPENBAAR KUNSTBEZIT IN VLAANDEREN*, 44(6) 32-37.
- * Verschaffel, B. (2006). Privaat kunstbezit : notities over het kunstwerk als 'geschenk' en het probleem van het interieur. *DE WITTE RAAF*, 21(121) 1-3.
- * Verschaffel, B. (2006). De toekomst van het hoger kunstonderwijs in Vlaanderen : een 'doctoraat in de kunsten'?. *DE WITTE RAAF*, 21(122) 10-11.
- * Verschaffel, B. (2006). De tentoonstelling als kennisvorm : over 'Mélancolie, génie et folie en Occident' van Jean Clair. *DE WITTE RAAF*, 20(120) 11-13.
- * Chatel, G., Van Den Driessche, M., Van Gerrewey, C., Vanmeirhaeghe, T. & Verschaffel, B. (2006). *De School als ontwerpogave*. A&S/books - Vlaams Bouwmeester, Gent, (ISBN: 90767714312) - PDF online
- * Verschaffel, B. & Van Den Driessche, M. (2006). De School: optimale leeromgeving of ideale wereld?. In: *De School als ontwerpogave*. A&S/books - Vlaams Bouwmeester.
- * Verschaffel, B. (2006). *Van Hermes en Hestia*. A&S/books, Gent, 164p.
- * Verschaffel, B. (2006). Nut en nadeel van het vlees. In: *Jan Fabre/Homo Faber*. Mercatorfonds., 317-321
- * Verschaffel, B. (2006). The Meanings of Domesticity. In: *Narrating Architecture*. Routledge, 243-252

2005

- * Verschaffel, B. (2005). *Aglaia Konrad : Desert cities*.in: Avenirs de villes/Future for cities, Ed. Du Moniteur, 112-113.
- * Verschaffel, B. (2005). De lokroep van het beeld : René Magritte en de s/Irène. *DE WITTE RAAF*, 20(118) 17-20.
- * Verschaffel, B. (2005). Bad Dream Houses : de impasse in de woningarchitectuur. *DE WITTE RAAF*, 20(116) 2-3.
- * Verschaffel, B., Van Den Driessche, M. & VANDER MAREN, P. (2005). *Charles Vandenhove - Gemeentehuis Ontmoetingscentrum Ridderkerk*. A&S/books, Gent.
- * Verschaffel, B. (2005). De overlevingsethiek van Rem Koolhaas: de eerste huizen van OMA [Japans]. In: *What is OMA*. Toto Editions. pp. 230-251.

2004

- * Verschaffel, B. (2004). *à propos de Balthus : le roi des chats ; le regard sondeur*. A&S/books ; Ghent University, Gent, 72 p. [PDF online](#)
- * Van Winkel, C. & Verschaffel, B. (2004). Ik ben verbluft over de rechten die het artistieke zich aanmeent : vraaggesprek met Rem Koolhaas. *DE WITTE RAAF*, 19(109) 6-8.
- * Verschaffel, B. (2004). De mythe van de straat : over het begrip 'publieke ruimte' en de (cultuur)politiek. *DE WITTE RAAF*, 19(111) 4-6.
- * Verschaffel, B. & Davidts, W. (2004). Theaterloges : België : de loge verloochend. *A+ : BELGISCH TIJDSCHRIFT VOOR ARCHITECTUUR*, (189) 82-86.
- * Verschaffel, B. (2004). Etika preživljanja Rema Koolhaasa : prve kuće koje je sagradila OMA. *EUROPSKI GLASNIK - LE MESSENGER EUROPEEN*, (9) 743-750.
- * Verschaffel, B. & BONDUEL, C. (2004). After repudiation. Interview with Bart Verschaffel/Na de weigering. Een interview met Bart Verschaffel. *Janus*, 17 123-.
- * Verschaffel, B. (2004). L'éthique de survie Rem Koolhaas: les premières maisons de l'OMA. In: *Qu'est-ce que l'OMA : A propos de Rem Koolhaas et de l'Office for Metropolitan Architecture - Paris : Editions Le Moniteur*, 184 p. - ISBN 2-281-19231-8. p. 153-164
- * Davidts, W. & Verschaffel, B. eds. (2004). *Loges in Belgische Theaters: een portfolio door Charlotte Lybeer / Loges in Belgian Theatres: a portfolio by Charlotte Lybeer*. A&S, Vakgroep Architectuur & Stedenbouw UGent.
- * Verschaffel, B., DE CAUTER, L. & LAERMANS, R. (2004). Een heilig raadsel. Omtrent de beeldprojecten van Paul De Vylder. In: *Paul De Vylder, Onopgeloste mediaraadsels: dr. Joseph Goebbels (catalogo)*. Hogeschool Gent.
- * Verschaffel, B. (2004). Over de tijd van de stad: geschiedenis of herinnering/Time and the City: History or Memory. In: : P. De Rynck (ed.), *In Situ. Stedelijkheid en Stadsmusea/Cities and City Museums, Culturele Biografie Vlaanderen*. Antwerpen, 2004, pp. 13-16 (Engelse vertaling 'Time and the City: History or Memory' pp. 88-90).
- * Verschaffel, B. (2004). CPAS-OCMW Antenne Sociale-Sociale Antenne/Bruxelles-Laeken-Brussel. Architectes Charles Vandenhove - Prudent de Wispelaere. In: *Charles Vandenhove: CPAS-OCMW /Antenne Sociale - Sociale Antenne/Bruxelles-Laeken-Brussel (brochure)*. CPAS-OCMW Bruxelles.

2003

- * Verschaffel, B. (2003). Rien, rien, rien : het niets-zeggende in het werk van Thierry De Cordier. In: de Duve, T. ed. *Lichaam / beeld / vlees : project rond het thema Annunciatie*. Yves Gevaert ; Sint-Lucas Beeldende Kunst Gent.
- * Verschaffel, B. (2003). Over pracht en moderne schoonheid. *DE WITTE RAAF*, 17(102) 1-2.
- * Verschaffel, B. (2003). De peilende blik : Carracci, Balthus (& Vercruysse). *DE WITTE RAAF*, 18(104) 2-3.
- * Verschaffel, B. (2003). Het neefje van de aap : De schokkende evolutie van de mens. In: *De zaak van de kunst*, Davidsfonds, Leuven, pp. 299-319. <http://dx.doi.org/1854/4334>.

- * Verschaffel, B. (2003). The Survival Ethics of Rem Koolhaas: The First Houses by. In: *What is OMA? Considering Rem Koolhaas and the Office for Metropolitan Architecture*. NAI Publishers, Rotterdam, pp.153-163.
- * Verschaffel, B. (2003). De overlevingsethiek van Rem Koolhaas: de eerste huizen van OMA. In: *Wat is OMA? Betreffende Rem Koolhaas en het Office for Metropolitan Architecture*. NAI Uitgevers, Rotterdam, 153-163

2002

- * Verschaffel, B. (2002). Dirty Pictures / Michael Raedecker. *PARKETT*, (65) 98-105.
- * Verschaffel, B. (2002). 30 beelden van Richard Venlet. *DIETSCHE WARANDE EN BELFORT*, 147(2) 251-253.
- * Verschaffel, B. (2002). Kleine theorie van het portret. In: Damman, A., Kerkhof, B., De Smedt, S., Corremans, G., De Boodt, K., Dewulf, B., Hendryckx, M., Pickels, A., Van der Stighelen, & B. Verschaffel, *Ik of een ander : zelfportretten van Belgische kunstenaars*. Renaissance du Livre, 2002, pp. 10-15.
- * Verschaffel, B. (2002). Thierry De Cordier 1982-2002. *DE WITTE RAAF*, 17(100) 22-23.
- * Verschaffel, B. (2002). Gemengde gedachten : over Balthus. *DE WITTE RAAF*, 16(96) 11-13.
- * Verschaffel, B. (2002). De wereld van het landschap. *DE WITTE RAAF*, 16(95) 1-4. *
- Sterken, S. & Verschaffel, B. (2002). Een muzikaal parcours : revalidatiecentrum Klim Op van Stéphane Beel in Eeklo. *A+ : BELGISCH TIJDSCHRIFT VOOR ARCHITECTUUR*, (174) 64-72.
- * Verschaffel, B. (2002). The meanings of domesticity. *Journal of architecture*, 7 287-301. <http://dx.doi.org/1854/4337>.

2001

- * Verschaffel, B. (2001). *Architektur als Geste*. (Notatio, vol 2), Quart Verlag, Luzern, 68p. (ISBN 3-907631-14-5) [PDF online](#)
- * Verschaffel, B. (2001). Architectuur is (als) een gebaar. In: Heynen, H., Loeckx, A., De Cauter, L. & Van Herck, K. eds. *Dat is architectuur : sleutelteksten uit de twintigste eeuw*. Uitgeverij 010. Rotterdam, pp.641-645
- * Verschaffel, B. (2001). Vanwege Vlaanderen. In: *Beeldende kunst 1996/1997/1998 : collectie Vlaamse Gemeenschap aanwinsten = collection de la Communauté flamande acquisitions = collection of Flemish Community acquisitions*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Brussel, 2001, pp. 127-155 (ned/eng/fr) (herpublicatie uit 1999)
- * Verschaffel, B. (2001). 'Kwaliteitsbeheer' : het fantasma van de professionele samenleving. *DE WITTE RAAF*, 15(90) 21-22.
- * Verschaffel, B. (2001). De aansprakelijkheid van de beschouwer : Bart Verschaffel in gesprek met Thierry De Duve. *DE WITTE RAAF*, 15(89) 17-18.
- * Verschaffel, B. (2001). *Architecture is (as) a gesture*. Quart Verlag (Notatio, vol 2) Luzern, 68p. (ISBN 3-907631-15-3) - <http://dx.doi.org/1854/4340>. [PDF online](#)

2000

- * Zwarts, K. & Verschaffel, B. (2000). *Maastricht 148*. Rotterdam, Uitgeverij 010, 2000, s.p
- * Davidts, W., De Meyer, R. & Verschaffel, B. (2000). *Museum Aan de Stroom - MAS Antwerpen : architectuurwedstrijd : Iste fase [oktober 1999]*. Misc.
- * Verschaffel, B. (2000). Recherche : de l'art en tant que forme de connaissance. In: Balcaen, B., Davidts, W., De Clercq, D., De Boeck, L. & Vanmeirhaeghe, T. eds. *B-Sites : à propos de la place d'un centre d'art et de recherche à Bruxelles*. Bruxelles 2000. Brussel/Bruxelles 2000, pp. 46-51 (nederlandstalige + franstalige editie)
- * Verschaffel, B. (2000). Onderzoek : over kunst als kennisvorm. In: Balcaen, B., Davidts, W., De Clercq, D., De Boeck, L. & Vanmeirhaeghe, T. eds. *B-Sites : over de plaats van een kunst- en onderzoekscentrum te Brussel*. Brussel 2000. Brussel/Bruxelles, pp. 46-51 (nederlandstalige + franstalige editie)
- * Verschaffel, B. (2000). Bad acting : over Hamlet. *DIETSCHE WARANDE EN BELFORT*,

145(6) 691-703.

- * Verschaffel, B. & Davidts, W. (2000). Kunst en openbare gebouwen. In: Verlinden, J. ed. *Jaarboek Architectuur Vlaanderen 1998-1999*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.
- * Verschaffel, B. (2000). Old knowledge, nothing new. In: De Meulder, B. & Van Herck, K. eds. *Vacant City : Brussels's Mont des Arts reconsidered*. NAI publishers, Rotterdam, pp. 322-327
- * Verschaffel, B. (2000). Architectuur voor de stad : Robbrecht & Daem in Antwerpen. In: *Cultureel Jaarboek 1999-XVII*,. Stad Antwerpen. pp. 44-53
- * Verschaffel, B. (2000). An oeuvre/Een oeuvre. In: *Charles Vandenhove*. . Project/projecten 1995-2000. Bart Verschaffel/Jean-François Chevrier (texts), Philippe Vander Maren (photography, Rotterdam, NAI Publishers, 2000, pp. 6-26; NAI. <http://dx.doi.org/1854/4338>.

1999

- * Verschaffel, B. (1999). Achterkant, binnenkant, oppervlakte. In: Janssens, A.V. ed. *Super space*. Festival a/d Werf.
- * Verschaffel, B. (1999). De stad : ding, beeld, betekenis?. In: Hertmans, S. ed. *De stad en de pedagogie*. Droom en Daad ; Hogeschool Gent.
- * Baert, B., Leen, F., Verschaffel, B. & Floré, F. (1999). *Naar een publicatiebeleid voor de Beeldende Kunsten.(Beleidsstudies, 1)*, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap., 48p.
- * Verschaffel, B. (1999). De la part de la Flandre. In: Aupetitallot, Y. ed. *La Consolation : oeuvres de la collection de la Communauté flamande*. Magasin.
- * Verschaffel, B. (1999). The conversation of Mankind: Herman De Dijn over de universiteit en de geesteswetenschappen. *UNIVERSITEIT & BELEID*, 13(2) 15-17.
- * Verschaffel, B. (1999). Kleine theorie van het portret. *DE WITTE RAAF*, 14(81) 1-5.
- * De Kooning, E. & Verschaffel, B. (1999). In conversation. In: Beel, S., Claeys, M. & Cornet, P. eds. *Stéphane Beel architect*. Ludion.
- * De Kooning, E. & Verschaffel, B. (1999). In gesprek. In: Beel, S., Claeys, M. & Cornet, P. eds. *Stéphane Beel architect*. Ludion.
- * Verschaffel, B. (1999). The monumental : on the meaning of a form. *Journal of architecture*, 4(4) 333-336. <http://dx.doi.org/1854/4341>.
- * Verschaffel, B. (1999). Verhaal of Toeval? Over F. Ankersmit, De spiegel van het Verleden : geschiedtheorie (1996). *ALGEMEEN NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR WIJSBEGEERTE*, 3 223-228.

1998

- * Verschaffel, B. (1998). Een paleis met een stem : het Paleis van Justitie van 's-Hertogenbosch van Charles Vandenhove. In: Spijkerman, P. ed. *Paleis van Justitie 's-Hertogenbosch*. Uitgeverij 010, pp. 43-45
- * Verschaffel, B. (1998). Niet voor het museum : over kunst en openbaarheid. In: Baetens, J. & Pil, L. eds. *Kunst in de publieke ruimte*. Universitaire Pers Leuven, 1998, pp. 107-117.
- * Verschaffel, B. (1998). De actualiteit van het sacrale. In: Balkema, A. & Slager, H. eds. *Reushering in sacrality = De actualiteit van het sacrale*. Global Vernunft.(Global vernunft katern, 2), Amsterdam, pp.83-89.
- * Verschaffel, B. (1998). Teatro des Abbesses. In: *Charles Vandenhove : Art and architecture = Art et architecture = Kunst en Architectuur*. Renaissance du Livre, Doornik, 1998, pp.64-92.
- * Verschaffel, B. (1998). Douce metamorphose! : over gemaskerd spreken, en het respect voor de tekst. *TIJDSCHRIFT VOOR FILOSOFIE*, 60(1) 157-168.
- * Verschaffel, B. (1998). Mon lieu commun : over de betekenis van het "werk" in het moderne. *DE WITTE RAAF*, 14(83) 8-9.
- * Verschaffel, B. (1998). Pygmalion ou Rien : de fotowerken van Jan Vercruyse. *DE WITTE RAAF*, 11(71) 10-13.
- * Verschaffel, B. (1998). *Foto's, teksten, (gesprekken) : Jan Lauwers & Needcompany*.. Misc.
- * Verschaffel, B. & Cornelis, J. (1998). De amateurfilmpjes van Rene Magritte. In: Ollinger-Zinque, G. & Leen, F. eds. *Rene Magritte 1898-1967*. Ludion.

* Verschaffel, B. (1998). Samenspraak : Wat bezielt de kunst ? (gesprek met Lieven De Cauter en Arnold Burms.moderator Tim Heysse). *KULTUURLEVEN.*, 65(5) 5-13.

1997

- * Verschaffel, B. (1997). Wie wil verlangen?. In: Cassiman, B. ed. *Groene Pasen = Green Easter*. Museum Dhondt-Dhaenens.
- * Verschaffel, B. (1997). Een leegte, als een engel. In: Ceulemans, A. ed. *Passage / Jan Fabre*. Museum van hedendaagse Kunst (MUKHA).
- * Verschaffel, B. (1997). De verte onder ogen. *DE GIDS (AMSTERDAM)*, (1997-5) 372-374.
- * Verschaffel, B. (1997). De beeldruimte van het stilleven (van Cotán tot Coorte). *DE WITTE RAAF*, 11(67) 6-9.
- * Verschaffel, B. (1997). De zaal die niet gedooft kan worden : Théâtre de la Ville 'Les Abbesses' in Parijs. *ETCETERA*, 15(61) 24-26.
- * Verschaffel, B. (1997). *Kunst en openbaarheid.*. Misc.
- * Verschaffel, B. (1997) Kunst en universiteit: warm en koud? In: Beleidsbevraging Beeldende Kunst, Provinciaal Centrum voor Beeldende Kunsten - Begijnhof, Hasselt, 1997, 85p, pp.19-22.

1996

- * Verschaffel, B. (1996). The ubiquitous body. In: *Witte De With Cahier 4*. Richter Verlag ; Witte De With., Düsseldorf/Rotterdam, pp. 47-55 en pp. 55-60.
- * Verschaffel, B. (1996). Over kunst, ontroering en kritiek. *DE WITTE RAAF*, 10(60) 1-2.
- * Verschaffel, B. (1996). Vache painting, metaphysical painting? : René Magritte and the sublime. In: Ottinger, D. ed. *Magritte*. The Montreal Museum of Fine Arts. Montreal, 1996, pp. 67-80.
- * Verschaffel, B. (1996). Peinture vache, peinture métaphysique? : René Magritte et le sublime. In: Ottinger, D. ed. *Magritte*. Musée des Beaux-Arts de Montréal. Montreal, 1996, pp. 67-80.
- * Verschaffel, B. (1996): Charles Vandenhove : Le Balloir Fotografie Kim Zwarts. Uitgeverij 010, Rotterdam,

1995

- * Verschaffel, B. (1995). Ovunque, il corpo. In: *XLVI Biennale di Venezia : padiglione olandese / Marlene Dumas, Maria Roosen, Marijke Van Warmerdam*.
- * Verschaffel, B. (1995). Monumenten, resten, herinneringen. In: Knops, G. ed. *Monumenten herdenken, toerisme herdenken : essays*. Koning Boudewijnstichting.
- * Verschaffel, B. (1995). *Figuren / Essays*. aa50 ; Van Halewyck ; De Balie, Leuven/Amsterdam, 227 p. [online in de Digitale Bibliotheek van de Nederlandse Letteren](#);
- * Verschaffel, B. (1995). Waar stem is, is lichaam. *DIETSCHE WARANDE EN BELFORT*, 140(5) 579-582.
- * Verschaffel, B. (1995). Het heimelijke van Henri De Braekeleer. *DE WITTE RAAF*, 10(54) 11-15.
- * Verschaffel, B. (1995). Over dodenmaskers. *Tmesis*, (7) 16-36.
- * Verschaffel, B. (1995). Les Vacances de Monsieur Mag. *Muziek en Woord*, 50-.
- * Verschaffel, B. (1995). De wereld der insecten/The World of insects. *Kunst & Museumjournaal, jaargang 6, nr. 1, pp. 45-47 (Nederlandse uitgave) & pp. 45-47 (Engelse uitgave)*.
- * Verschaffel, B. (1995). *Exploring responsibility.*. Misc.

1994

- * Verschaffel, B. (1994). Il mondo degli insetti. In: Celant, G. ed. *Jan Fabre : arti & insetti & teatri*. Costa & Nolan.
- * Verschaffel, B. (1994). Peinture vache, peinture métaphysique? : René Magritte en het sublieme. *DE WITTE RAAF*, 9(50) 19-21.

- * Verschaffel, B. (1994). The Music Box. *Muziek en Woord*, 2-3.
- * Verschaffel, B. (1994). Cultuur- of identiteit ?. *Letters (Leuven)*, jaargang 10, nr. 4, oktober-december, 19-26.
- * Verschaffel, B. (1994). *De Rerum Natura ?*
- * Verschaffel, B. (1994). *Notities over het interieur en over het interieur bij De Braekeleer..* Misc.
- * Verschaffel, B. (1994). *Plaats maken voor Architectuur / Creating a Space for Architecture..* in: Luc Deleu, Willy De Sauter, Isa Genzken, Langlands & Bell (cat.), Deurle, Museum Dhondt-Dhaenens, 1994, 2 x 4 p. (Ned/Eng)
- * Verschaffel, B. (1994). Localismen. *Letters (Leuven)*, jaargang 10, nr. 2, april-juni, 11-18.

1993

- * Verschaffel, B. (1993). Postmoderniteit : over de dood van de Kunst en de alomtegenwoordigheid van de schoonheid. In: De Wachter, F. ed. *Over nut en nadeel van het postmodernisme voor het leven*. DNB/Pelckmans, Kapellen, pp. 97-115 (herpublicatie van een artikel uit 1988).
- * Verschaffel, B. (1993). Architectuur is (als) een gebaar : over het echte als architecturaal criterium. In: Heynen, H. ed. *Wonen tussen gemeenplaats en poëzie : opstellen over stad en architectuur*. Uitgeverij 010. Rotterdam, pp.67-80
- * Verschaffel, B. (1993). Leben und Werk von Jan Fabre 1958 bis 1991. In: *Jan Fabre. Texte zum Werk, Kunstverein Hannover, 1992, pp. 9-15. Finse vert. Jan Fabren. Tekstjä, Helsinki, 1992, pp. 7-13.*
- * Verschaffel, B. & VALÉRY, P. (1993). Naschrift bij Paul Valéry 's Filosofie van de dans. In: *Filosofie van de dans*. Klapstuk. Leuven, pp. 20-22
- * Verschaffel, B. (1993). De stad van de filosofie. In: *Stedebouw. De geschiedenis van de stad in de Nederlanden van 1500 tot heden*. SUN, Nijmegen, pp.351-357.

1992

- * Verschaffel, B. (1992). De Kring en het Netwerk : over het statuut van de 'publieke ruimte'. *ARCHIS (DEVENTER)*, (1992 / 2) 13-17.
- * Verschaffel, B. (1992). Het Huis. *ARCHIS (DEVENTER)*, (1992 / 11) 5.
- * Verschaffel, B. (1992). *Leven en werken van Jan Fabre (1958-1991)* : in: *Archis*, juli 1992, 7, pp. 21-25.
- * Verschaffel, B. (1992). Terra incognita? Een proeve van historische topografie. *Tmesis*, 1 75-91.
- * Verschaffel, B. (1992). On Death Masks. In: *Witte De With - The Lectures 1991*. Witte De With. Rotterdam, pp.84-97.
- * Verschaffel, B. (1992). *Horchengehen..* Misc.
- * Verschaffel, B. (1992). *Fare bella figura ?* in: Philip Akkerman. *Zelfportretten*, Amsterdam, 1992, pp. 108-115 (Ned/Eng)

1991

- * Verschaffel, B. (1991). Het essay als denkvorm. *DIETSCHE WARANDE EN BELFORT*, 136(6) 787-791.
- * Verschaffel, B. (1991). Monumenten, resten, herinneringen. *ARCHIS (DEVENTER)*, (1991 / 7) 48-50.
- * Verschaffel, B. (1991). Over orale cultuur en het 'plechtig stilzwijgen' van boeken. *Wijsgerig Perspectief*, 31(5) 136-139.

1990

- * Verschaffel, B. (1990). Het vlees, het lichaam en de schilder. *ARCHIS (DEVENTER)*, (1990 / 12) 23-30.
- * Verschaffel, B. (1990). Sceptis en kritiek. *Wijsgerig Perspectief*, 30(4) 108-113.
- * Verschaffel, B. (1990). Openbare televisie. Slotbeschouwingen bij 'Container'. *STREVEN*, 441-452.

- * Verschaffel, B. (1990). Kunst, geld en democratie. Over 'De Nachtwacht' van Paul De Grauwe. *STREVEN*, 247-258.
- * Verschaffel, B. (1990). Gent, of het centrum als breukvlak. In: *Gent, de gedeelde stad*. Koning Boudewijn Stichting. Brussel, 1990, pp.8-14.
- * Verschaffel, B. (1990). Geschiedschrijving - een waar verhaal, of de waarheid over verhalen?. In: *Op verhaal komen. Over narrativiteit in de mens- en cultuurwetenschappen*. Kok Agora. pp. 83-106
- * Verschaffel, B. (1990) La chair, le corps et le peintre In: *L'Art en Belgique. Flandre et Wallonie au XXe siècle*, Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris, Parijs, pp.63-85.
- * Verschaffel, B. (1990). De getuige en de historicus. Enkele bedenkingen bij de kwestie van de 'rechtstreekse' en de 'onrechtstreekse' kennis van het verleden. In: G. Widdershoven, Th. De Boer, *Hermeneutiek in discussie*, Delft, 1990, pp.116-120
- * Verschaffel, B. (1990), Rome/Over theatraliteit, V&B / Mechelen, 52p.
- * Verschaffel, B. (1990), De verpulverde stad. Over het wonen en de logica van het netwerk, in: *De beschikbare ruimte. Reflecties over bouwen*, Tielt, 1990, pp.22-35.

1989

- * Verschaffel, B. (1989). 'De kast van God'. Over het denk-voel-leven van Lodewijk van Deyssel. In: *De Dandy, of de overschrijding van het alledaagse*. Boom. , Meppel, pp. 131-145.
- * Verschaffel, B. (1989). Geschiedschrijving als 'werkelijkheidswetenschap'. *Academiae Analecta*, 51 133-167.
- * Verschaffel, B. (1989). -'Souvenirs entomologiques'. Insekten en Ruimte bij Jan Fabre, Museum Overholland, Amsterdam, 1989. Opnieuw afgedrukt in *Kunst in België na 1980* (Cat. KMSK Brussel) (Uitg. Ludion), 1993, pp. 60-61(daar ook verschenen in Franse versie); opnieuw afgedrukt in 'Jan Fabre. Het graf van de onbekende computer', Kunstvereniging Diepenheim, 1994 pp. 2 -7. Italiaanse vertaling *Il mondo degli insetti* in: Germano Celant (Ed.), Jan Fabre. *Arti & Insetti & Teatri*, Coasta & Nolan, Genova, 1994, pp. 125-128; *Il mondo degli insetti* in: Jan Fabre. *Questa pazzia è fantastica*, Prato, Museo Pecci, 1994, pp. 11-13, met engelse vertaling *The world of insects*, pp. 84-85. Opnieuw afgedrukt als 'De wereld der insecten' en 'The world of insects' in de dubbeluitgave *Kunst & Museumjournaal* jg.6 Nr.1, 1995, pp. 45-47 Nederlands + Engels.
- * Verschaffel, B. (1989), *De Glans der Dingen*. Studies en kritieken over kunst en cultuur, V&B / Mechelen, 185p.

1988

- * Verschaffel, B. (1988). Postmoderniteit : over de dood van de kunst en de alomtegenwoordigheid van de schoonheid. *STREVEN*, 239-252.
- * Verschaffel, B. (1988). Moderne architectuur. Bedenkingen (voor)bij een pamflet van Le Corbusier. In: *Architectuur als buur. Panorama van Gent en omstreken 1968-1988*. Uitgeverij Brepols, 1988, pp. 43-48.
- * Verschaffel, B. (1988). Geert Bekaert. Essayist en architectuur-criticus. In: *Kortrijk en de moderne Nederlandse letterkunde*. Lannoo.
- * Verschaffel, B. (1988). Verhaal, toeval en geschiedenis, In: *Tijdschrift voor Filosofie*, 1988, 50, nr.1, pp. 20-39
- * Verschaffel, B. (1988), De naakte feiten. Over het vermeende expressionisme van Egon Schiele In: *Streven*, 1988, 4, pp. 328-340.

1987

- * Verschaffel, B. (1987). Kunst, architectuur, kritiek. De Verzamelde Opstellen van Geert Bekaert. *STREVEN*, 724-730.
- * Verschaffel, B. (1987). De waarheid en de glans der dingen. *STREVEN*, 342-350.
- * Verschaffel, B. (1987). De wijn en de droesem. Literair neo-katholicisme van Baudelaire tot Gerard Reve. *NWT. NIEUW WERELDTIJDSCRIFT*, 1987 / 5 50-57.
- * Verschaffel, B. (1987), *Het grote sterven*. Schetsen van decadentie en moderniteit, V&B /

Mechelen, 35p.

* Verschaffel, B. (1987), Mode en de mode van de mode In: Tussen Poussin en Punthelm. Essays over Cultuur, Uitgeverij Acco, Leuven, 1987, pp. 127-139.

1986

* Verschaffel, B. (1986). Bedrieglijke gelijkenissen : de spiegel in het werk van Magritte. *ARCHIS (DEVENTER)*, (1986 / 1) 20-25.

* Verschaffel, B. (1986). Kunst komt thuis waar ze te gast is. Notities bij de Gentse 'Kunst-Kamers'. *STREVEN*, 44-51.

* Verschaffel, B. (1986). Sul realismo storico (On Historical realism), *NUOVA RIVISTA STORICA*, 70(5-6) 611-624.

1985

* Verschaffel, B. (1985). De historicus als spoorlezer. Over 'De Vestigiis' (1749) en het lezen van sporen in de geschiedtheorie van J.M. Chladenius, In: Tijdschrift voor Filosofie, 1985, 47 nr. 4.

* Verschaffel, B. (1985). Vestigia agnoscendi, vestigia quaerendi, vestigia premendi. Nota sul 'De Vestigiis' (1749) di J.M. Chladenius. *Versus. Quaderni di Studi Semiotici*, (42) 21-36.

1984

* Verschaffel, B. (1984). De functie van geschiedtheorie. *Onze Alma Mater*, 1984 / 1 45-60.

* Verschaffel, B. (1984). Over On Kawara als historieschilder. *Wonen-TABK*, 1984 / 18, pp. 20-25.